

Menighed og mission, et dansk perspektiv*

MOGENS S. MOGENSEN

Indledning

Harald Hegstad og Tore Laugeruds bog *Brennende hjerter eller misjonerende menigheter? En Undersøkelse av holdninger og engasjement i forhold til ytremisjon i menigheter i Den norske Kirke* er et fornemt udtryk for den kirkeforskningstradition, som KIFO repræsenterer. Jeg kunne ønske mig, at vi i Danmark netop på dette område ville lade os inspirere af Norge. Med de udfordringer, som den Danske Folkekirke står overfor i disse år, har vi i høj grad brug for en styrket indsats mht. forskning i det nutidige kirkeliv og de problemstillinger, som diskuteres højlydt i pressen og andre steder, undertiden uden et solidt empirisk grundlag. Det er mit håb, at rapporten også må blive læst grundigt i Danmark, for trods forskelle i kirke- og missionstradition mellem Norge og Danmark kan resultaterne af dette vigtige forskningsarbejde også være til stor inspiration i en dansk sammenhæng.

I denne kommentar til rapporten vil jeg først sætte rapportens tema ind i en international missiologisk sammenhæng. Derefter vil jeg drage paralleller til Danmark mht. de problemstillinger rapporten behandler. Endelig vil jeg ud fra rapportens resultater pege på, hvad sker der med missionen, når den optræder i menighedsregi, og hvad missionen gør ved menigheden.

* Artikkel er en bearbejdelse af oplæg ved seminar om rapporten "Brennende hjerter eller misjonerende menigheter? En undersøkelse af holdninger og engasjement i forhold til ytremisjon i menigheter i Den norske Kirke" i Oslo 13. februar 2002

Missiologiske udviklingstendenser

Ellipsestrukturen

Temaet for Harald Hegstads og Tore Laugeruds foreliggende rapport er ydre missions placering i Den norske kirkes menigheder. Traditionelt har ydre mission både i Norge og Danmark været forankret i et netværk af missionskredse, der samledes i hjemmene og i bedehusene, eller missionshusene, dvs. i det frivillige arbejde, der ikke var organisatorisk knyttet til den officielle kirke- og menighedsstruktur, men formelt og uformelt var knyttet til bedehusmiljøet. Som sådant har ydre mission været en del af den ellipsestruktur for det kristne liv, som har præget både norsk og dansk kirkeliv i omkring 150 år. I ellipsens ene brændpunkt finder vi den officielle kirke, konkretiseret i kirkebygningen, i det andet brændpunkt finder vi de frie kirkelige bevægelser, konkretiseret i bede- eller missionshuset.

Den moderne missionsbevægelse

I 1792 udfordrede den moderne missionsbevægelses fader, den engelske baptist William Carey sin samtids kristne til at engagere sig i verdensmission. På det tidspunkt var de toneangivende kredse i den officielle kirke af den opfattelse, at missionsbefalingen ikke længere havde gyldighed, i og med at de første kristne havde bragt evangeliet til hele verden. I skriftet "An Enquiry into the Obligation of Christians to Use Means for the Conversion of the Heathen" argumenterer Carey for, at missionsbefalingen stadig er gældende, og at der er stort behov og store muligheder for mission i verden på dette tidspunkt. Han opfordrer til, at kristne med brændende hjerter for mission danner frie kirkelige missionselskaber, der skal samle penge ind til udsendelsen af missionærer.

Suppose a company of serious Christians, ministers and private persons were to form themselves into a society, and make a number of rules respecting the regulation of the plan.... This society must consist of persons whose hearts are in the work, men of serious religion, and possessing a spirit of perseverance ... From such a society a committee might be appointed, whose business it should be to procure all the information they could upon the subject, to receive contributions, to enquire into the characters, tempers, abilities and religious views of the missionaries, and also provide them with necessaries for their undertakings (citeret fra Winter og Hawthorne 1992: B-101-102).

Den moderne missionsbevægelse blev en del af voluntarismen. Dem der blev grebet af missionstanken, ville ikke længere sætte sig ned og vente på, at den officielle kirke tog et initiativ til mission, men i stedet gik de sammen med ligesindede og organiserede sig i frie frivillige selskaber. Således blev Careys "Particular Baptist Society for Propagating the Gospel among the Heathen" modellen for en række missionselskaber, også i Norge og Danmark, der blev etableret uden for den officielle kirkelige struktur.

Etableringen af missionselskaber kan ses som en nødforanstaltning. Da den officielle kirke ikke ville tage denne opgave (og mange lignende diakonale og undervisningsmæssige opgaver) op, organiserede en række mennesker sig i private selskaber, der stedfortrædende for hele kirken responderede på missionsbefalingen.

Ellipsestrukturens sammenbrud

Ellipsestrukturen hænger sammen med vækkelsesbevægelsernes fremmarch i det 19. århundrede. Vækkelsesbevægelserne kulminerede imidlertid omkring 2. verdenskrig. Antallet af missionshusse i Danmark - knyttet til Indre Mission, Luthersk Mission og Evangelisk Luthersk Mission - er faldet fra ca. 920 i 1945 til ca. 570 i 2000, samtidig med at antallet af børn i børnearbejdet er faldet fra ca. 100.000 til ca. 10.000. En af årsagerne til tilbagegangen skal søges i sekulariseringen. Således er kirkegangen faldet fra ca. 10 % omkring 2. verdenskrig til ca. 2 % i dag.

En anden vigtig faktor er urbaniseringen. Mens menighedslivet på landet godt kunne spænde over kirke og missionshus, så har det aldrig fungeret godt for bymennesker. Det kan da også konstateres, at flere præster i de større byer med rod i vækkelsesmiljøet samler menighedslivet omkring kirken (med sognegården), og undertiden bebrejdes, at de underminerer vækkelsesbevægelsernes arbejde ud fra missionshuset (Vigilius 2000).

Integration af kirke og mission

Adskillelsen mellem den officielle kirke og de private missionselskaber genspejlede sig også i de internationale strukturer, der opstod i første halvdel af det 20. århundrede. Missionselskaberne blev organiseret i International Missionary Council (IMC), mens de officielle kirker blev organiseret i organer, der i 1948 blev samlet i World Council of Churches (WCC). I den anden halvdel af sidste århundrede har der imidlertid været en bevægelse for at

bringe kirke og mission tættere sammen igen. Internationalt blev integrationen mellem kirke og mission gennemført i og med at IMC og WCC i 1961 blev lagt sammen. Nationalt, både i Norge og Danmark, kan man spore samme tendens. Men der var også, især fra evangelikal side advarende røster mod denne udvikling, fordi man frygtede at missionen ville blive hæmmet og tæmmet ved at blive inkorporeret i kirkestrukturen.

Søjle og vandreapostolatet

Den amerikanske missiolog Ralph D. Winter har i den berømte artikel "The Two Structures of God's Redemptive Mission" i tidsskriftet *Missiology* i 1973 argumenteret for, at den kristne bevægelse altid må have to ligeværdige strukturer for at kunne udføre sit arbejde i forløsningens tjeneste effektivt. Det drejer sig om den mere statiske menighedsstruktur og den mere dynamiske missionsstruktur, som Winter mener at kunne identificere fra Apostlenes Gerninger og op gennem kirkehistorien. Det typiske eksempel er den katolske kirke, hvor de to strukturer repræsenteres af menighederne ledet af præster og biskopper, og munke- og klosterbevægelserne, ledet af abbeder, (også kaldet hhv. "modaliteter" og "sodaliteter"). Den protestantiske reformation tabte den dynamiske sodalitetens-struktur, og blev derfor inaktiv på missionssområdet. Først med den pietistiske vækkelse et par hundrede år senere genvandt den protestantiske kirke sodalitetensstrukturen, bl.a. i form af missionselskaber.

I dansk sammenhæng blev den tråd taget op af Johannes Aagaard i *Nordisk Missionstidsskrift* i 1985 i artiklen "7 teser om mission". Aagaard skelner her mellem Peters søjleapostolat og Paulus' vandreapostolat.

Meningen med at hævde et dobbeltapostolat er altså ikke at skille de to apostolater, men i en situation, hvor søjleapostolatet har bredt sig over det hele, er det nødvendigt at betone nødvendigheden af det frie, ekspansive paulinske apostolat (Aagaard 1985:98-99).

Aagaard understreger, at "det dobbelte apostolat skal ikke tjene til en adskillelse mellem kirke og mission, men til en forståelse af nødvendigheden af to slags mission, der i deres forskellighed hører nøje sammen". Ifølge Aagaard er mission blevet kirke i Afrika og Asien, men kirke er ikke dermed blevet mission. Tværtimod sporer han en omfattende stagnation i kirken, hvor mission som

evangelisation er taget af dagsordenen. Og den mission, der trods alt foregår, er oftest kun kirkevækst og grænse mission. Hvis mission som grænseoverskridende foretelse, som tværkulturel mission, skal sikres, så må det paulinske vandreapostolat fastholdes.

Denne observation er værd at have in mente, når man overvejer missionens integration i de etablerede kirker. Hvis visionen for den grænseoverskridende mission skal fastholdes, er der brug for frie kirkelige missionsbevægelser i én eller anden form.

Fra missionselskaber til missional kirke

Når den foreliggende rapport har fået titlen *Brennende hjerter eller missionerende menigheder?* har det sandsynligvis sammenhæng med en ny tendens i ekklesiologien og missiologien de senere år. For 4 år siden udkom Darrel L. Guder's bog *Missional Church. A Vision for the Sending of the Church in North America*. Bogen skal ses som en del af det arbejde, der er udført af *The Gospel and Our Culture Network*, som opstod i slutningen af 80'erne som en fortsættelse af det "Gospel and Culture" arbejde, der var blevet påbegyndt på baggrund af Lesslie Newbigin's arbejde. Ud fra en forståelse af mission som primært Guds mission (*missio Dei*) og altså ikke primært missionselskabernes eller kirkernes mission, udfordrede Newbigin os til at forstå, at Guds mission kalder og sender os, Jesu Kristi kirke i vesten, til at være en missionerende eller missional kirke i vore egne samfund, i vore egne kulturer, som ikke (længere) kan betragtes som kristne. Jesu Kristi kirke er ikke evangeliets mål, men snarere dets redskab og vidne. Mission er ikke bare et af kirkens programmer, enten det så udføres af de officielle strukturer eller af frivillige organisationer, men mission definerer kirken som Guds udsendte folk. Udfordringen er derfor at bevæge os fra at være en kirke med en mission til at blive en missional kirke: kirken som Guds instrument for Guds mission.

Fokus i Guder's bog om "Missional Church" er ikke ydre mission, men mission i vor egen kultur. Alligevel er den debat om missionerende menigheder, som pågår i missionskredse i både Norge og Danmark med til at sætte et nyt og stærkere fokus på menighedernes rolle også i det, der i denne rapport kaldes ydre mission. Mission er ikke længere kun missionselskabernes sag, men også menighedernes sag, hvis kirken skal være tro mod sin natur. Dertil kommer, at en skelnen mellem ydre mission, forstået som mission uden for landets grænser, og indre mission, forstået som mission inden for landets grænser, ikke længere giver megen

mening. Udviklingen af en missional ekklesiologi vil desuden uvægerligt også få konsekvenser for rollefordelingen i ydre mission mellem på den ene side den officielle kirke med menigheder, menighedsråd, præster og andre ansatte, og på den anden side de frivillige organisationer, missionselskaberne med missionskredse og ildsjæle, der samles i hjemmene og i bedehusene.

Mens Guders udgangspunkt er ekklesiologien, er James F. Engel og William A. Dyrness's udgangspunkt missiologien, i og med at de begge har rod i den moderne missionsbevægelses missionselskaber. I deres meget tankevækkende og for mange (i hvert fald i USA) meget provokerende bog *Changing the Mind of Missions Where Have We Gone Wrong?* fra 2000 sætter de en række spørgsmål bl.a. ved den selvforståelse, der ligger bag vestens missionsarbejde, og den måde, det er blevet forstået og organiseret på. Hovedpointen er, at den klassiske missionsforståelse og missionsorganisation fungerer på modernitetens præmisser, og modernismen er for øjeblikket ved at blive afløst af postmodernismen, derfor må vi også være villige til opbrud i kirke og mission. Engel and Dyrness gør opmærksom på tre udviklingstendenser, som tilsyneladende svækker missionselskaberne.

1. Som et resultat af missionselskabernes virksomhed er der i dag opstået stærke lokale kirker i den tredje verden, som ikke kan eller vil styres fra missionselskabernes hovedkvarterer. I det hele taget er kristenhedens tyngdepunkt flyttet fra den gamle kristenhed i Nord og Vest til de nye kirker i Syd. Det samme gælder også for missionsvirksomheden. De vigtigste missionsinitiativer tages i dag ikke i de vestlige missionselskaber, men i nye kirker og missionselskaber i syd.

2. "Missionsmarken" er ikke længere kun i missionselskabernes klassiske områder, såsom Asien, Afrika og Latinamerika, men nu også i Europa og Nordamerika. Missionselskaberne er ikke umiddelbart gearet til at tage denne udfordring op, bl.a. fordi selskabernes selvforståelse og identitet ligger i ydre mission i klassisk forstand. Missionselskaberne er ikke indrettet til en tovejstrafik af missionærer og inspiration og den gensidighed, som der er brug for i dag.

3. Mens missionselskaberne i den moderne missionsbevægelses historie så at sige havde monopol på mission, så er mission i dag meget mere multifacetteret. Det er en gensidig udveksling mellem mange centre med hver deres indflydelse og gaver. Den generelle tendens er imidlertid, at mission bliver mere menighed-

scentreret. Første skridt er, at menighederne begynder at støtte missionsselskabernes arbejde med penge og evt. med personale. En ret passiv form for engagement, hvor initiativet stadig ligger hos missionsselskaberne. Det næste skridt er, at menighederne bliver mere proaktive i mission ved selv at tage missionsinitiativer og mobilisere deres ressourcer for at nå deres egne mål, enten i et partnerskab med missionsselskaberne, eller helt på egen hånd.

Udviklingen stiller missionsselskaberne over for en ny situation, hvor udfordringen bliver, ikke at stå i vejen for menighedernes nye missionsengagement, men at være troværdige partnere.

Menighed og mission i Danmark

Temaet "Brennende hjerter eller misjonerende menigheter?" bliver i disse år mere og mere påtrængende i dansk sammenhæng, og det er mit indtryk, at man i Norge er kommet længere end i Danmark mht. at engagere menighederne i ydre mission.

Personlige erfaringer med spændingen mellem mission og menighed

Fra 1981 til 1991 var jeg missionær, ansat af Sudanmissionen, udsendt til en tjeneste i The Lutheran Church of Christ in Nigeria. Forinden havde min kone og jeg været aktive medlemmer i en menighed i et nyetableret forstadssogn. Vi var engageret i menighedens børne- og ungdomsarbejde, var med i menighedens bibelkreds og deltog i sogneaftner, og i søndagens gudstjenester. Ydre mission spillede imidlertid ingen rolle i menighedens daglige liv, og der var heller ikke missionskredse i sognet.

Ansættelsen som missionærer i Sudanmissionen bragte os i nærkontakt med missionskredse (Sudan-kredse), der samledes i hjemmene, og mødtes til større møder i missionshusene. Da vi kom hjem og var på møderejse – primært til missionshuse og missionskredse – mødte jeg disse trofaste missionsvenner, med de brændende hjerter. En ældre mand sagde til mig, at han havde bedt for os hver eneste dag, siden vi to år tidligere var rejst ud. I over 40 år havde han trofast støttet Sudanmissionens arbejde. Han havde læst missionærbreve og missionsblade, han havde deltaget i kredsmøder og missionshusmøder om mission, hvor han undertiden havde mødt missionærer som mig, og han havde ofret i tusindvis af kroner til missionsarbejdet.

Vore foresatte var (i Nigeria den lokale kirkes ledere og) herhjemme missionsselskabets sekretærer og bestyrelse, som vi løbende var i kontakt med. Men hvor var kirken, hvor var menig-

heden henne? Den var langt væk, men dog ikke helt fraværende. Missionærudsendelsen foregik fra vor lokale kirke under medvirken af både sognepræst og repræsentanter for missionselskabet. Vi blev nævnt i kirkebønnen om søndagen, og vore venner i menigheden modtog vore missionærbreve, og nogle af dem har sikkert også privat støttet Sudanmissionens arbejde. Det blev også til et møde i menigheden (og i enkelte andre menigheder). Men missionsengagement slog aldrig rigtig rod i menigheden. Missionen var i missionselskabet og dets netværk inkl. missionshusene.

Siden har jeg oplevet spændingen mellem menighed og mission på to leder. Dels som generalsekretær i Sudanmissionen i en årrække, hvor vi uden det store held søgte at komme i nærkontakt med menigheder for at få dem til at støtte missionselskabets arbejde. Hvorfor det ikke lykkedes særlig godt for os i missionselskabet at få menighedernes opbakning, forstår jeg bedre i dag, hvor jeg er blevet medlem af et menighedsråd. Som menighed er det ikke så attraktivt blot at samle penge ind til og læse om en anden organisations arbejde. Det vi har brug for er at opleve, at vi som menighed bliver engageret i mission på en måde, som også er med til at berige menighedslivet. Hvordan det kan ske, overvejer vi netop i denne tid.

Folkekirken Mission

Det, der har fået missionselskaberne i Danmark til at overveje at engagere menighederne i mission, er først og fremmest det faktum, at der stort set ikke længere oprettes nye missionskredse til afløsning for dem, der ophører – i forbindelse med at medlemmerne dør eller bliver for gamle til at kunne deltage. Hele det traditionelle bagland for missionen i missionskredsene og i missionshusene skrumper hurtigt ind. At det ikke umiddelbart har ført til alvorligere økonomiske kriser for de større selskaber som fx Danmission og Sudanmissionen hænger alene sammen med, at der i de senere år er oprettet så mange genbrugsbutikker, at de alene dækker omkring 1/3 af selskabernes indtægter.

Motivet til at engagere menighederne har primært været at skaffe støtte – forstået som medleven, forbøn og økonomiske bidrag – til missionselskabernes arbejde. Altså at inkludere menighederne i selskabets bagland så at sige, til erstatning for missionskredse og missionshuse. Desuden har man været inspireret af den nyere tænkning omkring sammenhængen mellem kirke og mission, at menighed og mission bør hænge sammen.

I midten af 70'erne blev der derfor oprettet stiftsudvalg for ydre mission, mange steder med biskoppen i spidsen og med repræsentanter for menighedsrådsforeninger og missionselskaber og andre organisationer. Det blev fulgt op med oprettelsen af provstiudvalg for ydre mission, oprettet af interesserede menighedsråd i et provsti. Dertil knyttedes en række stiftspræster for ydre mission, enten pensionerede præster, der påtog sig opgaven som en ulønnet tjeneste, eller også knyttedes opgaven til en eksisterende præstestilling. I dag er dette samarbejde mellem menigheder og mission samlet i organisationen Folkekirkens Mission, der har 6 af de største missionselskaber og 7 af de 10 stiftsudvalg for ydre mission som medlemmer, med et meget beskedent sekretariat med et par fuldtidsansatte. For missionselskaberne er udfordringen, at de må afgive noget af deres suverænitet, dels til samarbejdsorganet Folkekirkens mission og dermed begrænse "selskabsegoismen" til fordel for fælles indsatser og henvendelser til menighederne, dels til menighederne, der ofte ikke blot passiv vil støtte selskabernes projekter, men ønsker at komme i direkte kontakt med menigheder og institutioner i Afrika og Asien.

Stiftssamarbejdet "Folkekirke og Religionsmøde"

På det allerseneste er 7 af folkekirkens 10 stifter gået sammen om etableringen af Stiftssamarbejdet "Folkekirke og Religionsmøde", der har til formål "med udgangspunkt i evangeliets forkyndelse at styrke den danske folkekirkens møde med andre religioner i Danmark". Det er første gang overhovedet, at den officielle danske folkekirke, her repræsenteret ved stiftsøvrighederne, har taget et missionsinitiativ! Tanken er, at dette officielle organ skal arbejde nært sammen med de frie kirkelige organisationer, som allerede er engageret på dette område, fx Danmission, Sudanmissionen, Areopagos, IKON og I Mesterens Lys, Tværkulturelt Center og mange flere. Målet er at motivere og udruste lokalmenighederne til at møde muslimer, hinduer, nyreligiøse og andre med en anden religion med evangeliet gennem diakoni, dialog og forkyndelse.

Rapportens metoder og resultater

Det hovedspørgsmål, som denne rapport søger at besvare er:

Hvilken rolle spiller engasjementet for ydre misjon i den selvforståelse og den virksomhet som preger utviklingen i lokalt menighetsliv innenfor

rammen av Den norske kirkes lovfestede struktur? (Hegstad og Laugerud 2002:20).

Selvom det i dag er betænkeligt at foretage en skelnen mellem ydre mission og mission i øvrigt, så er det forståeligt at denne skelnen foretages i dette forskningsprojekt, da formålet er at undersøge menighedernes engagement i den type missionsarbejde, som tidligere var missionssekskabernes monopol, og fordi begrebet ydre mission lever videre i folks bevidsthed endnu.

Menighedstyper

I stedet for at forsøge at favne bredt ved at tilstræbe at udforske et repræsentativt udsnit af alle kirkens menigheder, har forskerne besluttet sig for at udvælge 4 provstier og i hvert provsti 1 menighed ud fra en typologisering af menighederne, nemlig

- Bedehusfjerne arbejdskirker – Helgerud menighed
- Bedehusnære arbejdskirker – Sørnes menighed
- Menigheder i spændingsfeltet mellem bedehus og kirke – Tune menighed
- Folkekirkelige menigheder – Nord-Rana menighed

Mit kendskab til den norske kirke giver mig ikke nogen baggrund for at vurdere, hvor repræsentative disse 4 menighedstyper er, men jeg kan genkende disse menighedstyper også fra en dansk sammenhæng.

Tune	Sørnes	Helgerud	Nord-Rana
Ellipse menighedsstruktur			Koncentrisk menighedsstruktur
Bedehus står stærkt Stærke missionskredse			Intet bedehus Svake missionskredse

Disse menighedstyper kan sættes op i et kontinuum fra menigheder i ellipsestrukturen til venstre til den koncentriske struktur, hvor kirken er det åbenbare centrum for menighedslivet, til højre. Meget tyder på, at udviklingstendensen for menigheder går i retning af arbejdskirker med en koncentrisk struktur.

I rapporten gøres der opmærksom på, at antallet af bedehuse er for nedadgående, og at foreningslivet gennemgående synes at stå svagere i nye menigheder etableret i typisk nybyggerområder

end i ældre menigheder. Om det vil ændre sig når menigheden får sat sig, er naturligvis spørgsmålet. I Norge, såvel som i Danmark, er tærsklen ind til bedehusene i dag højere end indtil kirken. Samtidig fremmer ændringer i sociale mønstre at arbejdskirken (som fx. i Sørnes) bliver center for den kristne aktivitet, i og med at kirken svarer bedre på de nye behov end bedehuset. Situationen omkring bedehuset Vonheim i Sørnes er nok symptomatisk: "I dag har Vonheim knapt noen funksjon i å utløse nytt engasjement, da misjonsmøtene ikke lenger når andre enn mennesker som allerede er engasjert" (Hegstad og Laugerud 2002:130).

Metoder

Undersøgelsen bygger dels på spørgeskema-undersøgelser af menighedsrådsmedlemmer og ansatte i 4 provstier, dels på kvalitative interviews med menighedsrådsmedlemmer, ansatte og andre nøglepersoner i 4 sogne, suppleret med øvrige tilgængelige data om provstierne og sognene.

Spørgeskemaerne (sendt til 600 menighedsrådsmedlemmer og ansatte) havde en svarprocent på 60, hvilket må siges at udgøre et tilfredsstillende grundlag til at drage konklusioner på (selvom man kunne spørge, om de 40 % som ikke svarede, undlod at ulejlig sig med at udfylde på de 13 siders afkrydsningsspørgsmål, fordi de ikke interesserede sig eller ligefrem var negativt indstillet overfor menighedens engagement i mission). Med 36 personer blev der gennemført løst strukturerede kvalitative interviews.

Vurdering og resultater

I analysen er de kvantitative og kvalitative data brugt til at kaste lys over hinanden, således, at rapporten belyser sagforholdene meget grundigt. Alt i alt synes der at foreligge et meget solidt forskningsarbejde bag den foreliggende rapport. Rapporten bringer læseren meget tæt på de menigheder, der analyseres, og giver et meget nuanceret billede af menighedernes engagement, både i form, omfang og organisation og også de bagvedliggende holdninger.

Set med danske øjne er nogle af de mest interessante resultater, at kun mellem 0 og 5 % af menighedsrådsmedlemmerne og de ansatte i de 4 provstier er negative overfor ydre mission, og at over 2/3 af samme grupper (og i mange tilfælde over 90 %) har en positiv holdning til ydre mission. Ganske vist er antallet af

aktivt engagerede langt mindre, men dog stadig meget højt, med en enkelt undtagelse mellem 20 og 50 %.

Det er – ligeledes fra en dansk synsvinkel – særdeles interessant, at missionsengagementet i en eller anden variant er til stede i alle de 4 provstiers menigheder. Besvarelserne tyder på at det store flertal af menigheder i Sandnes og Bærum provstier havde et eller flere missionsprojekter, og at et betydeligt antal af menighederne i Sarpsborg og (et lidt mindre antal i) Indre Helgeland provstier også havde missionsprojekter.

Hvad sker der når missionen kommer ind i kirken?

Rapporten indeholder et væld af meget spændende observationer, analyser, konklusioner og perspektiver, som også giver en dansk læser noget at tænke over, fordi det kaster lys over nogle dynamikker, som sandsynligvis også er på spil i en dansk folkekirkelig sammenhæng, om end i en lidt anden udgave. Jeg vil imidlertid koncentrere mig om spørgsmålet, hvad der sker med missionen (ydre mission) og menigheden, når mission bevæger sig fra missionselskaberne ind i menigheden.

Tidligere hørte missionen entydigt hjemme i missionskredse og i bedehusene, altså i et ret afgrænset miljø præget af den kultur og ideologi, som hører hjemme der. Typisk her er responsen på et af de udsagn, som interviewpersonerne, blev præsenteret for: ”Jeg kjenner meg fremmed for de former, som preger miljøet i misjonsorganisasjonene”. Interviewpersoner fra de menigheder, der ligger tættest på ellipsestrukturen, føler sig mindst fremmed, mens interviewpersoner fra de menigheder, der ligger tættest på den koncentriske struktur, føler sig mest fremmede.

På baggrund af rapportens analyse, kan man udlede følgende tendenser i udviklingen af missionsforståelsen, når missionen kommer ind i menighederne.

1. Større vægt på det diakonale aspekt af mission.

Jo nærmere menigheden er den koncentriske model, jo større vægt lægges der på den sociale (eller diakonale) dimension af mission, og jo større er tilbøjeligheden til at støtte Kirkens Nødhjælps arbejde frem for missionsselskabernes arbejde.

2. Større vægt på dialog i forhold til direkte evangelisering.

Jo længere væk vi kommer fra bedehusmiljøet, jo større vægt lægges der på dialog frem for direkte evangelisering.

3. Større opmærksomhed omkring kulturimperialisme.

I de mere bedehusfjerne menigheder i Bærum og Indre Helgerud er man mere bevidst om faren for, at mission ødelægger de lokale oprindelige kulturer.

4. Større vægt på gensidigheden og nærheden i mission. Menighederne vil i højere grad engagere sig i et direkte missionsarbejde, hvor en menighed i Norge hjælper menighed ude i verden. Samtidig med ønsket om større nærhed er der også et ønske om større gensidighed, så engagementet i mission også beriger menighederne i Norge.

5. Missionærens rolle ændres. Missionærerne spiller ikke samme centrale rolle i menighedernes missionsforståelse. Missionærernes vigtigste rolle er som formidlere af kontakten til kirkerne i Afrika og Asien.

6. Engagement i afgrænsede projekter i stedet for i missionselskabernes arbejde generelt. Menighederne er ikke så tilbøjelige til at støtte et bestemt missionselskabs arbejde generelt over lang tid, som mange traditionelle missionsvenner gør, men ønsker oftere at engagere sig i afgrænsede projekter.

7. Fortsat samarbejde med missionselskaber, men også tendenser til selvstændiggørelse i forhold til missionselskaberne. Gennemgående betragter menighederne missionselskaberne som nødvendige aktører i mission, hvorigennem menighedernes missionsengagement formidles. Samtidig er der imidlertid også tendenser til, at menighederne begynder at agere mere selvstændigt i forhold til missionselskaberne.

8. Brede kredse engageres i missionsarbejdet. I og med at missionen finder vej ind i menighederne, engageres bredere kredse i missionsarbejdet, hvis potentielle missionsengagement de traditionelle missionselskaber og deres kredse ikke har kunnet fange op.

9. Mission bliver forankret i gudstjenesten. Når missionen kommer ind i menigheden, finder den ikke blot sin plads ved menighedsmøder, men bliver forankret i selve gudstjenesten.

10. Professionalisering af missionsengagement. Missionskredsens og bedehusenes engagement i mission blev i alt væsentligt ledt af lægmænd og kvinder med brændende hjerter, mens præster og andre lønede kirkelige medarbejdere kommer til at spille en større rolle i menighedernes missionsarbejde. Kort sagt, er der en tendens til en professionalisering af missionsengagementet og en svækkelse af lægmandselementet.

Undersøgelsen viser med al ønskelig tydelighed, at især præstens holdning og engagement er af afgørende betydning for menighedernes engagement i mission. Skal missionsengagementet blomstre i menighedsregi, så tyder undersøgelsen imidlertid på, at også der er brug for ildsjæle. Man kan konkludere, at missionerende menigheder forudsætter brændende hjerter.

Enkelte af disse tendenser vil missionselskaberne måske se på med betænkelighed, ud fra hensynet til behovene i missionsområderne, men de flere af tendenserne er helt i harmoni med moderne international missionstænkning.

Det er ikke blot forståelsen af mission, der ændrer sig, når mission slår rod i menighederne, menighederne påvirkes også af missionsengagementet på en række områder.

1. Menighederne får en bibelsk funderet forståelse af, at mission og menighed hænger sammen.
2. Missionsperspektivet bliver en del af de sædvanlige gudstjerner.
3. Menigheden får et stærkere internationalt perspektiv.
4. Mission kan medføre en fornyelse af menighedslivet.
5. Mission har mulighed for at samle menigheden på tværs af teologiske og kirkelige holdninger.
6. Missionsengagementet kan være med til at legitimere menigheden i lokalsamfundet.
7. Menighedens engagement i mission globalt fører ikke nødvendigvis til større engagement i mission lokalt.
8. Menighedens engagement i mission kan føre til spændinger i menighed i forhold til missionens gamle ejere.

De allerfleste af disse udviklingstendenser vil sikkert de fleste menigheds- og missionsledere hilse velkomne. At menighedens engagement i mission kan føre til spændinger i forhold til de traditionelle missionskredse, er vel et forventeligt problem, som der kan findes løsninger på. Mere betænkeligt er det, at sammenhængen mellem mission lokalt og globalt ikke altid er til stede.

Afslutning

I en tid hvor det traditionelle bagland for mission både i Norge og Danmark skrumper kraftigt ind, giver Hegstad og Laugeruds rapport håb om, at missionsengagementet kan slå rod i menighederne. Det er ikke let, og det er ikke uproblematisk, men kræver et langt og sejt træk. Forståelsen af, hvad mission er, og hvad et missionsengagement indebærer, vil ændre sig væsentligt i denne

proces, samtidig med, at menighederne vil blive påvirket af at lukke mission ind i kirken. Denne udvikling stiller missions-selskaberne overfor store udfordringer. På den ene side vender menighederne ikke ryggen til de gamle missionselskaber, men ønsker oftest at arbejde sammen med dem. På den anden side vil denne udvikling kræve, at missionselskaberne på en række punkter tilpasser sig en helt ny situation, hvis de på lang sigt skal kunne være relevante og troværdige samarbejdspartnere for menighederne.

Bibliografi

- Carey, William 1992: An Enquiry into the Obligation of Christians to use Means for the Conversion of the Heathen. In *Perspectives on the World Christian Movement. A Reader*, Ralph D. Winter & Steven C. Hawthorne, red. B-94-102. Pasadena, CA: William Carey Library.
- Engel, James F. og William A. Dyrness 2000: *Changing the Mind of Missions: Where have We Gone Wrong?* Downers Grove, IL: InterVarsity Press.
- Hegstad, Harald og Tore Laugerud 2002: *Brennende hjerter eller misjonerende menigheter? En undersøkelse av holdninger og engasjement i forhold til ytremisjon i menigheter i Den norske kirke*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Guder, Darrel L., red. 1998: *Missional Church. A Vision for the Sending of the Church in North America*. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans.
- Mikkel Vigilius 2000: "I men ikke under kirken." Selvstændigt organiseret vækkelsesarbejde i en folkekirkelig kontekst. Foredrag holdt ved Evangelisk Luthersk Lederforums møde den 31. januar i Svendborg.
- Winter, Ralph D. 1992: The Two Structures of God's Redemptive Mission. In *Perspectives on the World Christian Movement. A Reader*, Ralph D. Winter & Steven Hawthorne. B-45-57. Pasadena, CA: William Carey Library.
- Aagaard, Johannes 1985: "7 Teser om Mission. Nogle Teser om Konkrete og Aktuelle Missionsproblemer." *Nordisk Missionstidsskrift* 96, 3: 98-119.

Mogens S. Mogensen, f. 1950, cand.mag. i historie og kristendoms-kunnskap, Aarhus Universitet, hhv. 1989 og 2000, MA i Missio-

logi og PhD i Intercultural Studies, Fuller Theological Seminary, 1981-1991 misjonær i Nigeria, Sudanmissionen, 2000-2001 generalsekretær i Dansk Missionsråd, p.t. ekstern lektor v/København og Aarhus universiteter i misjonsteologi og konsulent i interkulturelle spørsmål, formann for Stiftssamarbeidet "Folkekirke og Religionsmøde" siden starten i 2002.

Congregation and mission. A Danish perspective

In their report *Burning Hearts or Missional Congregations*, Harald Hegstad and Tore Laugerud have researched how local congregations in the Norwegian Lutheran Church have become involved in foreign mission. The elliptic structure for the Christian life, with the local church and the prayer house (and the mission circles connected to it) as its two centres, is breaking down these years. In spite of certain hesitations in evangelical circles, an integration of church and mission is taking place under the heading "missional congregations".

The authors have identified 4 types of congregations that may be located on a continuum. At the one extreme of the continuum are the congregations that are part of an elliptic structure with the local congregation as part of the official church located in the church building as one centre and the private Christian organisations connected to the prayer house as the other centre. At the other extreme are the congregations that are part of a concentric structure, where there is no prayer house, but all the congregational life is centred on the official church. The report shows how foreign mission is being integrated in these types of congregations.

The data in the report show how these local congregations perceive foreign mission differently from the traditional owners of foreign mission, and also how the local congregations' involvement in foreign mission influence the development of the local congregations. The question is how the traditional mission organisations will be able to adapt to this new situation where the local congregations will come to play an increasingly important and probably more independent role in foreign mission.

The report, which is based on very solid empirical research with both quantitative and qualitative interviews, provides a much needed insight into the development of missional congregations in the Nordic countries with large Lutheran churches.